

Kim Karlsson

Lärarhandledning

De vi är

Inledning

Kim Karlsson

Vi människor delar samma känslor och behov. Novellsamlingen "De vi är" skildrar sju av dem: ensamhet, sorg, skam, tillhörighet, bekräftelse, förnekelse och frigörelse. Novellerna handlar om människor i olika livssituationer, men framför allt om relationer - till andra och till oss själva.

Genom läsning, samtal och skrivande får eleverna inte bara utveckla sin litterära förståelse, utan också möjlighet att reflektera över hur våra ord, handlingar och val påverkar andra människor. Förhoppningen är att novellerna ska väcka nyfikenhet, eftertanke och samtal - inte bara om litteratur, utan också om livet och om hur vi kan vara medmänniskor och finnas där för varandra.

Flera av novellerna berör existentiella frågor och ämnen som sorg, ensamhet, rasism och psykiskt våld. Berättelserna ger inte några färdiga svar, men kan fungera som en utgångspunkt för samtal där eleverna får möta olika perspektiv och tillsammans utforska vad det innebär att vara människa.

Den här lärarhandledningen är tänkt som ett stöd för arbetet med novellerna. Varje kapitel följer samma struktur för att skapa igenkänning och progression. Eleverna får aktivera sina förkunskaper, läsa och samtala om texten, fördjupa sin förståelse genom olika typer av frågor, upptäcka ett berättartekniskt grepp och själva prova att använda det i en skrivuppgift. Handledningen är utformad för att utveckla både litterär förståelse och skrivförmåga. Samtidigt vill den skapa utrymme för samtal om frågor som sällan har enkla svar. I novellerna möter eleverna människor som tvivlar, sörjer, skäms, längtar och förändras. Genom att tillsammans utforska deras berättelser får de också möjlighet att reflektera över sina egna erfarenheter och över hur vi bemöter varandra.

Läsförståelsefrågorna är indelade i på raderna, mellan raderna och bortom raderna. De första hjälper eleverna att hitta information i texten, de andra tränar tolkning och slutsatser, medan de tredje uppmuntrar till att sätta novellen i ett större sammanhang. Diskussionsfrågorna tar sedan vid och använder litteraturen som en utgångspunkt för samtal om livet, relationer och människors olika erfarenheter.

Varje novell lyfter dessutom fram ett berättartekniskt grepp, till exempel gestaltning, symbolik, berättarperspektiv eller vändpunkter. Genom modelltexter och skrivuppgifter får eleverna möjlighet att pröva samma verktyg i sitt eget skrivande och på så sätt utveckla sin förståelse för hur berättelser byggs upp.

Handledningen kan användas i sin helhet eller plockas isär utifrån gruppens behov. Novellerna kan läsas var för sig eller som en sammanhållen samling där återkommande teman och berättartekniska grepp successivt byggs på.

När vi får möta berättelser om andra människor får vi också möjlighet att förstå något mer om oss själva, vilket i sin tur väcker tankar om hur vi kan finnas där för varandra. Kanske är det där litteraturens största styrka ligger.

Översikt

Novell	Känsla/behov	Centrala teman	Berättartekniskt fokus
Den sjätte bananen	Ensamhet	Psykisk hälsa, utanförskap	Symbolik
Kärnan	Sorg	Saknad, minnen, familjerelationer	Berättarperspektiv
Matchen	Skam	Machokultur, gruppträck, ansvar	Tillbakablickar
Mellanrummet	Tillhörighet	Identitet, normer, rasism	Gestaltning
Återföreningen	Bekräftelse	Självkänsla, relationer, självbild	Inre monolog
Förloppet	Förnekelse	Identitet, förändring, mening	Förändringskurva
Den andra andningen	Frigörelse	Psykiskt våld, destruktiva relationer, självbestämmande	Vändpunkt

Varje kapitel innehåller

Om novellen

Novellen ger möjlighet att arbeta med

Förförståelse

Aktiverar elevernas förkunskaper och väcker nyfikenhet inför novellen.

Läsförståelse

Frågor på, mellan och bortom raderna som tränar olika nivåer av läsförståelse.

Berättarteknik

Ett par berättartekniska grepp lyfts fram med exempel ur novellen.

Diskussionsfrågor

Samtal som utgår från novellens teman och kopplar litteraturen till elevernas egen omvärld.

Skrivuppgift

En modellbaserad skrivuppgift där eleverna får prova samma berättartekniska verktyg i sitt eget skrivande.

Den sjätte bananen

”De vi är” - s. 11 - 22

Om novellen

Den sjätte bananen handlar om ensamhet och människans längtan efter gemenskap. Den visar hur utanförskap och utsatthet kan påverka både självkänsla och psykiskt mående, samtidigt som den påminner om vilken betydelse ett vänligt bemötande kan ha. Novellen väcker frågor om relationer, empati och människans behov av att känna sig sedd och betydelsefull.

Novellen ger möjlighet att arbeta med

- läsförståelse och textanalys
- teman, motiv och symbolik
- berättartekniska grepp, såsom **symbolik** och **öppet slut**
- muntliga litteratursamtal och diskussioner
- kreativt och analytiskt skrivande
- **ensamhet, psykisk hälsa, utanförskap och mänskliga relationer**

Den sjätte bananen

"De vi är" - s. 11 - 22

Förförståelse

a) Ett av novellens teman är ensamhet. Hur tror du att ensamhet kan kännas? Kan ensamhet se olika ut för olika människor?

Förslag: Skriv ordet "**ensamhet**" på tavlan. Låt eleverna fylla på med ord, känslor eller situationer som de förknippar med ensamhet. Diskutera sedan tillsammans: Är ensamhet alltid något negativt, eller kan den ibland vara självvald och positiv?

b) Vad tror du att människor behöver för att känna sig mindre ensamma? Är det alltid andra människor, eller kan något annat också göra skillnad?

c) Novellen heter *Den sjätte bananen*. Vad får titeln dig att tänka på? Varför tror du att just en banan har fått ge namn åt berättelsen?

d) Vad tror du att novellen kommer att handla om?

Den sjätte bananen

"De vi är" - s. 11 - 22

Läsförståelse

På raderna

1. Var utspelar sig berättelsen till största delen?
2. Vad gör huvudpersonen med den sjätte bananen?
3. Vad får vi veta om huvudpersonens livssituation?
4. Hur slutar novellen?

Mellan raderna

1. Hur märks det att huvudpersonen känner sig ensam, även när det inte skrivs ut direkt?
Ge exempel ur texten.
2. Vad fyller rutinerna för funktion i huvudpersonens vardag?
3. Vad symboliserar den sjätte bananen för huvudpersonen?
4. Vad är det som händer inom huvudpersonen mot slutet av novellen?
Vad i texten får dig att tänka så?

Bortom raderna

1. Novellen handlar om ensamhet, men också om människans behov av att känna sig sedd.
Hur hänger de två ihop?
2. Hur tolkar du novellens slut? Upplever du att något har förändrats hos kvinnan?
Motivera ditt svar.
3. Varför tror du att författaren har valt att låta just en banan bli en så viktig symbol i berättelsen? Hade berättelsen förändrats om det varit ett annat föremål?

Den sjätte bananen

”De vi är” - s. 11 - 22

Berättarteknik

Författarens verktyg – Symbolik

Ibland låter en författare ett föremål få en större betydelse än det har i verkligheten. Ett sådant föremål kallas symbol. Symboler kan hjälpa läsaren att förstå en karaktärs känslor eller berättelsens tema utan att allt behöver förklaras med ord.

Fundera:

- Vad får bananerna symbolisera i berättelsen?
- Hur påverkar det din upplevelse som läsare?
- Hade berättelsen blivit annorlunda om författaren bara hade skrivit ut huvudpersonens känslor direkt? På vilket sätt?

Öppet slut

Ett öppet slut innebär att berättelsen inte ger alla svar. Läsaren får själv fundera över vad som händer efteråt och vad slutet egentligen betyder.

Fundera:

- Varför tror du att vissa författare väljer ett öppet slut i stället för att berätta hur allt går?

Den sjätte bananen

"De vi är" - s. 11 - 22

Diskussionsfrågor

Förslag: Låt eleverna diskutera frågorna i par eller mindre grupper och motivera sina resonemang och ge exempel från novellen. Betona att det sällan finns ett rätt svar - det viktiga är att de kan förklara hur de tänker.

1. Ensamhet syns inte alltid utanpå. Hur kan vi bli bättre på att upptäcka när någon mår dåligt eller känner sig ensam?

2. Vad kan små handlingar, som ett leende, en hälsning eller ett kort samtal, betyda för en annan människa? Varför tror du att de ibland gör större skillnad än vi tror?

3. Finns det grupper i samhället som riskerar att bli särskilt ensamma eller osynliga? Vad tror du att det beror på?

4. Har vi ett ansvar för människor vi inte känner? Var går gränsen mellan att bry sig och att lägga sig i?

Den sjätte bananen

”De vi är” - s. 11 - 22

Skrivuppgift

När ett föremål får en ny betydelse – exempel ur novellen

I *Den sjätte bananen* får ett vardagligt föremål en djupare betydelse. Bananen blir en symbol för huvudpersonens självbild och utveckling. Symbolens betydelse förändras under berättelsens gång. I början blir bananen en spegel för hur kvinnan ser på sig själv. Mot slutet förändras hennes förhållningssätt till bananen - och samtidigt något inom henne.

1. En spegel av huvudpersonen

I början beskrivs bananen som spänstig, fast och knappt mogen. Kvinnan jämför den med sig själv och upplever en tydlig kontrast mellan bananens livfullhet och sitt eget åldrande.

Ord som passar här:

spänstig - fast - mogen - livfull - frisk

2. Symbolen utvecklas

Allt eftersom veckan går blir bananen brunare, mjukare och mer mosig. Förändringen speglar kvinnans tankar om sig själv och förstärker känslan av ensamhet och uppgivenhet.

Ord som passar här:

fläckig - mjuk - mosig - övermogen

3. Symbolen får en ny betydelse

I slutet gömmer kvinnan den sjätte bananen. Handlingen är liten, men förändrar symbolens betydelse. För första gången blir bananen inte bara en spegel av hennes liv - den blir också ett uttryck för hennes vilja att själv påverka berättelsen.

Fundera tillsammans

Hur kan ett och samma föremål få olika betydelser under en berättelse?

Vad är det som gör att symbolen förändras?

Den sjätte bananen

"De vi är" - s. 11 - 22

Skrivuppgift

Låt ett föremål förändras tillsammans med din huvudperson

Syfte

Att öva på att:

- använda symbolik i en berättelse
- låta ett vardagligt föremål få en djupare betydelse
- låta symbolens betydelse förändras under berättelsens gång
- visa en karaktärs utveckling utan att skriva ut allt direkt

Del 1: Förberedelse – välj ett föremål

Vilka vardagliga föremål skulle kunna få en särskild betydelse i en berättelse? Låt eleverna välja ett föremål från listan eller hitta på ett eget

Exempel:

- en nyckel
- en kaffekopp
- ett fotografi
- en jacka
- ett armband
- ett busskort
- ett par skor
- en blomma
- en bok
- ett halsband

Förslag: Spåna fram föremål tillsammans eller låt eleverna diskutera i par.

Poängtera att det inte är föremålet i sig som är viktigt, utan vad det kommer att betyda för huvudpersonen.

Del 2: Modell – kort exempeltext

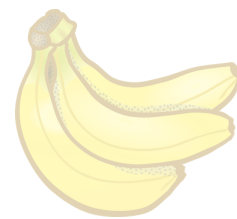
"Muggen stod alltid längst in i köksskåpet. Förut brukade jag ta fram den varje morgon, men nuförtiden lät jag den oftast stå kvar. Härefter sträckte jag in handen och greppade den. Lät mina fingertoppar glida över det solblekta porslinet, innan jag ställde tillbaka muggen på hyllan..."

Texten berättar aldrig varför muggen är viktig.
Läsaren får själv tolka symbolen.

De vi är
Kim Karlsson

Den sjätte bananen

”De vi är” - s. 11 - 22

Skrivuppgift

Del 3: Huvuduppgift – eleverna skriver egen text

Uppgift - Låt ett föremål förändras tillsammans med din huvudperson

Skriv en kort berättelse (ca 400 ord) där ett vardagligt föremål blir en viktig symbol.

Ramar:

- Välj ett vanligt föremål.
- Låt föremålet återkomma flera gånger i berättelsen.
- Låt föremålets betydelse förändras under berättelsens gång.
- Skriv inte ut vad föremålet symboliserar - låt läsaren förstå genom handling och sammanhang.
- Avsluta berättelsen med en liten handling som visar att något har förändrats.

Ordbank som stöd i skrivandet

Ord och uttryck som visar förändring:

först – sedan – efter hand – till slut – så småningom

Verb:

hålla – bära – gömma – lägga undan – plocka fram – vrida – lämna – spara – släppa

Startmeningar:

- Förut brukade jag alltid...
- Varje gång jag såg...
- Med tiden...
- Jag märkte att...
- Den här gången...
- När jag till slut...

Extra utmaning

För dig som vill eller hinner mer:

- Låt symbolen få en annan betydelse i slutet än i början.
- Låt läsaren förstå symbolens betydelse utan att den förklaras.
- Låt berättelsens vändpunkt bestå av en liten vardaglig handling.

Kärnan

"De vi är" - s. 25 - 43

Om novellen

Kärnan skildrar sorg ur ett barns perspektiv. Genom huvudpersonens tankar får läsaren följa hur ett barn försöker förstå en förlust som är svår att sätta ord på. Novellen handlar om saknad, minnen och kärlek, men också om hur människor kan bära någon vidare inom sig. Den väcker frågor om sorg, livets skörhet och hur vi hittar hopp när någon vi älskar inte längre finns kvar.

Novellen ger möjlighet att arbeta med

- läsförståelse och textanalys
- teman, motiv och symbolik
- berättartekniska grepp, såsom **berättarperspektiv** och **att lämna utrymme för läsaren**
- muntliga litteratursamtal och diskussioner
- kreativt och analytiskt skrivande
- **sorg, saknad, minnen och familjerelationer**

Kärnan

"De vi är" - s. 25 - 43

Förförståelse

a) Ett av novellens teman är sorg. Hur kan sorg kännas och ta sig uttryck?
Tror du att barn och vuxna kan uppleva eller visa sorg på olika sätt?

Förslag: Låt eleverna skriva ner tre ord eller uttryck som de förknippar med sorg. Samla sedan orden på tavlan och samtala om likheter och skillnader. Finns det olika sätt att sörja?

b) Har du någon gång upplevt att ett föremål, en plats eller en doft har fått dig att tänka på en person eller ett minne?
Varför tror du att vissa saker kan väcka så starka känslor?

c) Novellen heter Kärnan. Vad får titeln dig att tänka på?
Vad kan ordet "kärna" betyda - både bokstavligt och bildligt?

Kärnan

“De vi är” - s. 25 - 43

Läsförståelse

På raderna

- 1 Hur gammal är huvudpersonen i novellen?
2. Vad står det på den sista lappen som huvudpersonen lägger i morfars fiskejacka?
3. Berätta om ett minne som huvudpersonen har tillsammans med sin morfar.
4. Hur slutar novellen?

Mellan raderna

1. Hur märks det att huvudpersonen sörjer? Ge exempel ur texten.
2. Varför tror du att huvudpersonen fortsätter skriva lappar till morfar, trots att morfadern inte längre finns kvar?
3. Hur föreställer du dig huvudpersonen? Är det en pojke, en flicka eller går det inte att avgöra? Vad i texten, eller hos dig som läsare, påverkar din tolkning?
4. Varför tror du att huvudpersonen vill åka och fiska tillsammans med sin mamma? Vad får dig att tänka så?

Bortom raderna

1. Vad tror du att morfadern har betytt för huvudpersonen? Hur märks det i berättelsen?
2. Körsbärskärnan och lapparna får en särskild betydelse i berättelsen. Varför tror du att människor ibland använder föremål eller små handlingar för att bevara minnen?
3. Tycker du att novellen slutar hoppfullt? Motivera ditt svar med exempel ur texten.

Kärnan

“De vi är” - s. 25 - 43

Berättarteknik

Författarens verktyg – Berättarperspektiv

Berättarperspektiv handlar om vems ögon läsaren får uppleva berättelsen genom. Perspektivet påverkar vad läsaren får veta, hur händelser skildras och vilka känslor som hamnar i fokus. I *Kärnan* får läsaren uppleva berättelsen genom ett barns tankar och upplevelser. Händelserna beskrivs inte som en vuxen skulle göra, utan så som huvudpersonen förstår dem.

Fundera:

- Vad tycker du att barnperspektivet tillför berättelsen?
Finns det något du som läsare förstår, trots att huvudpersonen kanske inte gör det?
- Hur hade berättelsen förändrats om den hade berättats ur mammans perspektiv?

Att lämna utrymme för läsaren

Författaren berättar inte allt. Vi får till exempel aldrig veta om huvudpersonen är en pojke eller en flicka. Genom att lämna vissa saker öppna får läsaren själv vara med och skapa berättelsen.

Fundera:

- Varför tror du att författaren har valt att inte avslöja huvudpersonens kön?
Hur påverkar det din läsning?

Kärnan

"De vi är" - s. 25 - 43

Diskussionsfrågor

Förslag: Låt eleverna diskutera frågorna i par eller mindre grupper och motivera sina resonemang och ge exempel från novellen. Betona att det sällan finns ett rätt svar - det viktiga är att de kan förklara hur de tänker.

1. Barn och vuxna kan förstå och uttrycka sorg på olika sätt. Hur märks det i novellen? Tror du att det finns något vi vuxna ibland missar när barn sörjer?

2. Finns det något "rätt" sätt att sörja? Varför tror du att människor hanterar sorg på olika sätt?

3. Hur tycker du att de vuxna i novellen bemöter huvudpersonens sorg? Finns det något de gör som du tror hjälper, eller något du själv hade gjort annorlunda?

4. Kan minnen hjälpa oss att bära sorgen efter en förlust, eller kan de ibland göra saknaden större? Hur tänker du?

Kärnan

“De vi är” - s. 25 - 43

Skrivuppgift

Barnets perspektiv – exempel ur novellen:

I *Kärnan* får läsaren uppleva berättelsen genom ett barns tankar och känslor. Vi får bara veta det huvudpersonen ser, tänker och förstår.

1. Barnets frågor står i centrum

Huvudpersonen försöker förstå något som är svårt att greppa. Tankarna är konkreta och utgår från barnets sätt att se på världen.

Fundera:

Hur märks det att berättelsen är skriven ur ett barns perspektiv och inte en vuxens?
Ge exempel ur novellen.

2. Läsaren får förstå mer än huvudpersonen

Barnet berättar bara det hen själv upplever. Samtidigt kan läsaren ana sådant som barnet inte fullt ut förstår, till exempel hur de vuxna hanterar sorgen.

Fundera:

Finns det något du som läsare förstår, trots att huvudpersonen kanske inte gör det?
Ge exempel ur novellen.

3. Små detaljer berättar mycket

Istället för långa förklaringar får läsaren följa barnets handlingar, minnen och frågor. Det gör att känslorna växer fram mellan raderna.

Fundera:

Vilken liten detalj i novellen säger mest om huvudpersonens känslor?

Kärnan

"De vi är" - s. 25 - 43

Skrivuppgift

Berätta samma händelse ur olika perspektiv

Syfte

Att öva på att:

- använda berättarperspektiv
- anpassa språket efter berättaren
- förstå hur perspektivet påverkar läsarens upplevelse
- visa känslor genom tankar och handlingar

Del 1: Förberedelse – välj en situation

Exempel:

- första dagen i en ny klass
- ett bråk
- någon som väntar på ett viktigt besked
- att förlora något betydelsefullt
- ett avsked

Förslag: Spåna fram föremål tillsammans eller låt eleverna diskutera i par.

Poängtera att själva händelsen ska vara densamma, men att den kan upplevas på olika sätt beroende på vem som berättar.

Del 2: Modell – kort exempel

Barnperspektiv:

"Jag ville verkligen fråga varför ingen sa något, men mamma bara tittade ut genom fönstret. Jag höll hårt i ryggsäcken och tänkte att om jag inte släppte taget, så skulle kanske ingenting skulle ändras..."

Vuxenperspektiv:

"Jag försökte hitta rätt ord, men varje mening kändes för futtig. När jag såg min sons krampaktiga tag om ryggsäcken, förstod jag att tystnaden kanske förmedlade budskapet ändå..."

Fundera: Hur förändras berättelsen när berättaren byts ut?

De vi är

Kim Karlsson

Kärnan

“De vi är” - s. 25 - 43

Skrivuppgift

Del 3: Huvuduppgift – eleverna skriver egen text

Uppgift

Skriv en kort berättelse (ca 400 ord) om en händelse.

När du är klar, skriv om samma händelse ur en annan persons perspektiv.

Ramar

- Låt samma händelse utspela sig i båda texterna.
- Byt berättare.
- Anpassa tankar, språk och detaljer efter den nya berättaren.
- Visa hur samma situation kan upplevas på olika sätt.

Ordbank som stöd i skrivandet

Ord och uttryck som visar tankar:

undra – fundera – inse – hoppas – minnas – tveka – oroa sig – längta

Ord som visar känslor:

lättad – osäker – förvirrad – stolt – ledsen – nyfiken – besviken

Startmeningar:

Jag såg att...

Jag förstod inte varför...

Det kändes som...

När jag tittade...

Jag önskade att...

Extra utmaning

För dig som vill eller hinner mer:

- Låt den andra berättaren avslöja något som den första inte visste.
- Försök få läsaren att känna sympati med båda berättarna.
- Visa hur små skillnader i perspektiv kan förändra hela berättelsen.

Matchen

“De vi är” - s. 45 - 71

Om novellen

Matchen handlar om hur skam kan leva kvar långt efter att en händelse har passerat. Genom ett möte med det förflutna skildrar novellen hur en människa försöker göra upp med den person han en gång var. Samtidigt väcker berättelsen frågor om machokultur, gruppsyck, ansvar och om det går att förändra sig själv genom att försöka förändra någon annans historia.

Novellen ger möjlighet att arbeta med

- läsförståelse och textanalys
- teman, motiv och symbolik
- berättartekniska grepp, såsom **tillbakablickar** och **dåtid och nutid möts**
- muntliga litteratursamtal och diskussioner
- kreativt och analytiskt skrivande
- **skam, machokultur, gruppsyck, ansvar och mänskliga relationer**

Matchen

"De vi är" - s. 45 - 71

Förförståelse

a) Ett av novellens teman är skam. Vad betyder ordet? Hur skiljer sig skam från skuld?

Förslag: Låt eleverna först fundera enskilt och skriva ner några tankar eller exempel. Diskutera sedan i par innan ni lyfter frågan i helklass. Finns det någon skillnad mellan att ha gjort något fel och att känna sig fel?

b) Varför tror du att skam kan göra det svårt att erkänna sina misstag, be om hjälp eller visa sig sårbar inför andra?

c) Finns det situationer där människor känner att de måste leva upp till vissa förväntningar för att passa in? Vilka förväntningar kan det handla om?

d) Novellen heter Matchen. Vad får titeln dig att tänka på? Vilka olika slags "matcher" skulle den kunna syfta på, förutom en idrottsmatch?

Matchen

”De vi är” - s. 45 - 71

Läsförståelse

På raderna

1. Hur är relationen mellan huvudpersonen och Viggo i början av novellen? Motivera med exempel från texten.
2. Hur reagerar Viggo när han blir utbytt under matchen?
3. Vad händer i matchen efter att Oskar blivit inbytt?
4. Hur slutar novellen?

Mellan raderna

1. Hur märks det att huvudpersonen fortfarande bär på skam över sitt eget förflutna? Ge exempel ur texten.
2. Varför tror du att mötet med Petter påverkar huvudpersonen så starkt?
3. Vad får dig att tro att huvudpersonen vill vara en annan ledare än de vuxna han själv mötte som ung?
4. Vad symboliserar äpplet i berättelsen? Vad i texten får dig att tänka så?

Bortom raderna

1. Huvudpersonen väljer att byta in Oskar i matchen. För vems skull gör han det? Oskars, Petters eller sin egen? Förklara hur du tänker.
2. Tycker du att huvudpersonen gör rätt som byter in Oskar? Finns det något annat sätt situationen hade kunnat hanteras på?
3. Vad säger novellen om hur skam kan påverka de val människor gör, även långt efter att en händelse har passerat?

Matchen

“De vi är” - s. 45 - 71

Berättarteknik

Författarens verktyg – Tillbakablickar

En tillbakablick innebär att berättelsen tillfälligt lämnar nutiden för att skildra något som har hänt tidigare. Tillbakablickar kan ge viktig bakgrundsinformation, fördjupa en karaktär eller hjälpa läsaren att förstå varför någon handlar på ett visst sätt. I *Matchen* får läsaren stegvis ta del av huvudpersonens minnen från sin egen uppväxt. Tillbakablickarna hjälper oss att förstå varför han reagerar som han gör i nutid och varför mötet med Petter väcker så starka känslor.

Fundera:

- Vad får läsaren veta genom tillbakablickarna som hade varit svårt att förstå annars?
- Hur hade berättelsen förändrats om tillbakablickarna inte funnits?

Dåtid och nutid möts

Novellen växlar mellan det som händer under fotbollsmatchen och minnen från huvudpersonens egen ungdom. På så sätt får läsaren förstå hur erfarenheter från det förflutna kan påverka våra val i nuet.

Fundera:

- Finns det något tillfälle där du tycker att dåtid och nutid möts på ett särskilt tydligt sätt? Ge exempel ur novellen.

Matchen

"De vi är" - s. 45 - 71

Diskussionsfrågor

Förslag: Låt eleverna diskutera frågorna i par eller mindre grupper och motivera sina resonemang och ge exempel från novellen. Betona att det sällan finns ett rätt svar - det viktiga är att de kan förklara hur de tänker.

1. Huvudpersonen bär länge på skam över den person han var som ung.
Tror du att människor kan förändras på riktigt?
Vad krävs för att en människa ska kunna förlåta sig själv och gå vidare?

2. Novellen skildrar en miljö där tuffhet och styrka värderas högt.
Vilka förväntningar kan finnas på hur pojkar och män "ska" vara?
Hur kan sådana normer påverka både individen och gruppen?

3. Gruppträck kan få människor att göra sådant de egentligen inte vill.
Varför kan det vara så svårt att säga ifrån när andra betar sig illa?
Vad kan göra det lättare att stå emot?

4. Har vuxna ett särskilt ansvar att bryta destruktiva normer och beteenden?
På vilka sätt kan en tränare, lärare eller annan vuxen göra skillnad?

Matchen

”De vi är” - s. 45 - 71

Skrivuppgift

Tillbakablickar – exempel ur novellen:

I *Matchen* får läsaren följa huvudpersonen både i nutid och genom minnen från hans egen uppväxt. Tillbakablickarna hjälper oss att förstå varför han reagerar som han gör under fotbollsmatchen. Utan dem hade berättelsen sett helt annorlunda ut.

1. Nutiden väcker ett minne

En händelse i nuet får huvudpersonen att tänka tillbaka på något som hänt tidigare.

Fundera:

- Vad är det för händelse i nutiden som sätter igång minnet?

2. Tillbakablicken fördjupar berättelsen

Genom minnet får läsaren förstå huvudpersonens känslor och varför situationen blir så viktig för honom.

Fundera:

- Vad får du veta om huvudpersonen genom tillbakablicken som du inte visste innan?

3. Nutiden får en ny betydelse

När berättelsen återvänder till nutiden har läsaren fått ny förståelse för huvudpersonens val och reaktioner.

Fundera tillsammans:

- Hur kan en tillbakablick hjälpa läsaren att förstå en karaktär bättre?

Matchen

"De vi är" - s. 45 - 71

Skrivuppgift

Låt ett minne förklara en handling

Syfte

Att öva på att:

- använda tillbakablickar i en berättelse
- väcka läsarens nyfikenhet
- avslöja viktig information stegvis
- låta dåtid och nutid samspela

Del 1: Förberedelse – ett minne som fortfarande påverkar

En människa bär ofta med sig händelser som fortsätter påverka hur hon tänker, känner eller agerar.

Fundera tillsammans:

Vad skulle en person kunna ha varit med om som fortfarande påverkar henne flera år senare?

Exempel:

- ett misslyckande
- ett svek
- ett misstag
- en orättvisa
- ett löfte
- ett svårt beslut

Förslag: Spåna fram föremål tillsammans eller låt eleverna diskutera i par.

Poängtera: Händelsen behöver inte vara dramatisk. Det viktiga är att den fortfarande betyder något.

Del 2: Modell – kort exempeltext

"Jag stirrade på mobilen utan att svara. Fingret vilade kvar mot skärmen en stund. Det var tredje gången mamma ringde den dagen. Jag visste att hon skulle bli besviken. Plötsligt mindes jag den där kvällen för flera år sedan. Jag hade väntat i över en timme utanför träningen. Det regnade och jag frös. Hon kom aldrig. Mobilen började ringa igen. Jag vet inte varför, men den här gången svarade jag..."

Fundera tillsammans:

Hur förändras din bild av huvudpersonen när du får veta vad som hänt tidigare?

De vi är
Kim Karlsson

Matchen

"De vi är" - s. 45 - 71

Skrivuppgift

Del 3: Huvuduppgift – eleverna skriver egen text

Uppgift

Skriv en kort berättelse (ca 400 ord) där huvudpersonen gör något som läsaren inte riktigt förstår i början.

Låt sedan en tillbakablick ge ny information som förklarar varför huvudpersonen handlar som den gör.

Ramar

- Börja i nutid.
- Låt huvudpersonen göra något oväntat eller som är svårt att förstå.
- Skriv en tillbakablick som ger läsaren viktig bakgrund.
- Gå tillbaka till nutiden.
- Låt berättelsen sluta med att läsaren ser huvudpersonens handling på ett nytt sätt.

Ordbank som stöd i skrivandet

Ord och uttryck som visar tid

plötsligt – då – för flera år sedan – jag mindes – den gången – fortfarande – nu – tillbaka

Verb

minnas – tveka – ångra – inse – stanna upp – rycka till – våga – undvika

Startmeningar

När jag såg...

Jag hade inte tänkt på det på länge...

Plötsligt mindes jag...

Det var som om...

När jag kom tillbaka till nuet...

Den här gången...

Extra utmaning

För dig som vill eller hinner mer:

- Låt läsaren först misstolka huvudpersonen.
- Avslöja inte allt i tillbakablickens – lämna något öppet för tolkning.
- Låt slutet få läsaren att vilja läsa början en gång till.

Mellanrummet

”De vi är” - s. 73 - 95

Om novellen

Mellanrummet skildrar Hawa, en tonårstjej som ständigt balanserar mellan olika förväntningar. I skolan vill hon passa in och bli sedd för den hon är, samtidigt som familjens traditioner och omgivningens normer ställer krav som ibland drar åt olika håll. Berättelsen utforskar frågor om identitet, tillhörighet och mod, och belyser hur både öppna och subtila former av utanförskap kan påverka en människa. Novellen lämpar sig väl för samtal om normer, relationer, rasism och de val vi gör när vi försöker hitta vår plats i världen.

Novellen ger möjlighet att arbeta med

- läsförståelse och textanalys
- teman, motiv och symbolik
- berättartekniska grepp, såsom **gestaltning** och **återkommande motiv**
- muntliga litteratursamtal och diskussioner
- kreativt och analytiskt skrivande
- **identitet, tillhörighet, normer, rasism och mänskliga relationer**

Mellanrummet

"De vi är" - s. 73 - 95

Förförståelse

a) Ett av novellens teman är tillhörighet. Vad betyder ordet?
I vilka sammanhang kan människor känna tillhörighet?

Förslag: Låt eleverna skriva ner tre ord som de förknippar med tillhörighet och därefter jämföra sina ord med en bänkgranne. Lyft sedan exempel i helklass. Vilka ord har de gemensamt? Vilka skiljer sig åt?

b) Har du varit med om, eller sett, en situation där någon tydligt känt sig inkluderad eller utanför? Vad var det som gjorde skillnaden?

c) Novellen heter Mellanrummet. Vad får titeln dig att tänka på?
Vilka olika slags "mellanrum" skulle en människa kunna befinna sig i?

d) Vad tror du att novellen kommer att handla om?

Mellanrummet

"De vi är" - s. 73 - 95

Läsförståelse

På raderna

1. Vad händer när vikarien läser upp klasslistan?
2. Vem är Abshir och varför är hans besök viktigt för familjen?
3. Hur behandlar Elias Hawa och hennes mamma? Ge exempel från texten.
4. Hur slutar novellen?

Mellan raderna

1. Varför känner sig Hawa ofta obekväm i klassrummet?
2. Varför säger Hawa ja till att bära hijab trots att hon inte vill?
3. På vilka sätt befinner sig Hawa i ett "mellanrum"? Ge exempel från texten.
4. Varför väljer Hawa att inte säga ifrån tidigare, men gör det till slut?

Bortom raderna

1. Vilka normer och förväntningar möter Hawa hemma respektive i skolan?
2. Vad säger novellen om identitet och tillhörighet?
3. Vilken betydelse har Tuva för Hawa?
På vilka sätt hjälper hon Hawa, och på vilka sätt räcker hennes stöd inte till?
4. Hur tolkar du Hawas handling i slutet?
Vilka konsekvenser tror du att den får?

Mellanrummet

"De vi är" - s. 73 - 95

Berättarteknik

Författarens verktyg - Gestaltning

En författare kan gestalta en känsla genom kroppsspråk, miljö, dialog eller återkommande bilder, i stället för att skriva ut känslan rakt ut.

Hitta tre exempel i novellen där en känsla gestaltas.

Förklara:

- Vilken känsla visas?
- Hur visar författaren den?

Återkommande motiv

I *Mellanrummet* återkommer värme flera gånger i gestaltningarna.

Fundera:

- Hur förändras betydelsen av värme under novellens gång?

Mellanrummet

"De vi är" - s. 73 - 95

Diskussionsfrågor

Förslag: Låt eleverna diskutera frågorna i par eller mindre grupper och motivera sina resonemang och ge exempel från novellen. Betona att det sällan finns ett rätt svar - det viktiga är att de kan förklara hur de tänker.

1. Vad krävs för att en människa ska känna verklig tillhörighet?
2. Hawa försöker leva upp till olika förväntningar hemma och i skolan.
Är det möjligt att vara olika personer i olika sammanhang utan att förlora sig själv?
Var går gränsen mellan anpassning och att ge upp en del av sin identitet?
3. Hur långt sträcker sig lojaliteten mot familjen?
Är det möjligt att älska någon och samtidigt tycka att den personen gör fel?
4. Novellen skildrar både öppen rasism och mer subtila kommentarer och handlingar, så kallade mikroaggressioner.
Hur kan vi bli mer medvetna om hur våra ord och handlingar påverkar andra?
5. Hur kan vi som medmänniskor bidra till att skapa miljöer där människor känner sig välkomna, respekterade och inkluderade - både i skolan och i samhället?

Mellanrummet

"De vi är" - s. 73 - 95

Skrivuppgift

Att använda ett återkommande motiv

I Mellanrummet används värme inte bara för att beskriva miljön. Motivet återkommer genom hela berättelsen och förändrar gradvis betydelse. Från början skapar värmen en känsla av instängdhet, men efter hand blir den en bild av Hawas växande ilska. Samtidigt förknippas värme också med trygghet och kärlek. På så sätt får samma motiv olika betydelser beroende på sammanhang.

Värmens olika betydelser i novellen - exempel från texten:

1. Instängd, kvav värme - början på obehag

Här är värmen kopplad till miljö och kropp, inte ilska rakt av.

Citat:

- *"Luften i klassrummet står stilla."*
- *"Snacka om instängd känsla."*

Ord som passar in här:

instängd - kvav - tryckande - stillastående - fuktig - tung

2. Inre hetta - ilskan tar fart

Nu flyttar värmen in i kroppen och blir känslomässigt laddad.

Citat:

- *"Lyckas fortfarande ganska bra med att dölja frustrationen som bubblar under huden."*
- *"Tantens veka röst får det att koka inom mig."*

Ord som passar in här:

bubbla - hetta - koka - glöda - bränna - sjuda

3. Brännande värme - smärta och konflikt

Här blir värmen smärtsam, både känslomässigt och kroppsligt.

Citat:

- *"Det gör mig både lite varm och smärtar inombords. Som att jag bränt mig på värmen."*
- *"Elden härjar fritt i magen och jag gör allt för att inte lågorna ska sprida sig upp genom halsen och ut."*

Ord som passar in här:

bränna - svida - flamma - hetta - glöd - lågorna

Mellanrummet

"De vi är" - s. 73 - 95

Skrivuppgift

Att använda ett återkommande motiv, forts.

4. Kokpunkt - explosion

Här tappar ilskan all kontroll och blir handling.

Citat:

- *"Någonting exploderar inuti mig."*
- *"All återhållen ilska blir till kraft som slungas ut ur min knutna näve."*

Ord som passar in här:

explodera - koka över - slå över - brisera - flamma upp

Kontrast: Trygg värme

Samma motiv - motsatt betydelse.

Citat:

- *"Det luktar trygghet."*
- *"Bröstet känns varmt och mjukt vid tanken på Anisa och Hamza."*
- *"Jag känner mig redan varm." (i köket, familjen samlad)*

Ord som passar in här:

mjuk - varm - omslutande - trygg - mild

Fundera tillsammans

- Hur kan samma motiv uttrycka både trygghet och ilska? Vad är det som förändrar betydelsen?
- Hur påverkar det dig som läsare?

De vi är
Kim Karlsson

Mellanrummet

"De vi är" - s. 73 - 95

Skrivuppgift

Gestalta rädsla genom kyla

Syfte

Att öva på:

- att gestalta känslor utan att skriva ut dem
- att använda ett återkommande motiv (kyla)
- att variera språk och ordval

Del 1: Förberedelse - vad kan kyla betyda?

Hur kan kyla märkas i kroppen och omgivningen?

Exempel:

- skakande händer
- stel nacke
- kalla fingertoppar
- frost, is, rimfrost
- imma på fönster
- blek hud
- andedräkten syns
- kläder som inte värmer
- tystnad, tomma rum
- vind som skär genom kläderna

Förslag: Låt eleverna brainstorma enskilt eller i par

Poängtera: kyla behöver inte vara vinter - den kan vara **inre**, **social** eller **symbolisk**.

Del 2: Modell - kort exempeltext

"Luften i rummet var tunn och kall. Det drog längs golvet, som om någon glömt ett fönster öppet. Jag drog upp axlarna men det hjälpte inte. Fingrarna lydde mig knappt längre. När dörren knarrade till stelnade jag..."

Här nämns aldrig ordet **rädd**.

Mellanrummet

“De vi är” - s. 73 - 95

Skrivuppgift

Del 3: Huvuduppgift – eleverna skriver egen text

Uppgift

Skriv en kort text (ca 400 ord) där du gestaltar rädsla genom att använda kyla.

Ramar:

- Du ska använda minst 5 ord, uttryck eller “bilder” som för tankarna till kyla.
- Undvik att använda orden: rädd, rädsla, skräck, nervös

Välj en situation (eller hitta på egen):

- någon väntar på ett besked
- en person går hem ensam
- ett förhör eller ett samtal med en vuxen
- att vara ny i en grupp
- att gömma sig eller vänta på något obehagligt

Ordbank som stöd i skrivandet

Kyla - verb och uttryck:

frysa - stelna - huttra - darra - bita (kylan biter) - krypa (kylan kryper längs ryggen)

Kyla - substantiv och bilder:

is - frost - vind - skugga - tomhet - drag

Startmeningar:

- Det kändes som om...
- Luften var...
- Jag märkte att mina händer...
- Varje steg...

Extra utmaning

För dig som vill eller hinner mer:

- Låt kylan förändras i texten (öka, minska, explodera), precis som värmen gör i Mellanrummet
- Låt rädslan övergå i ilska, lättnad eller mod
- Avsluta med en handling, inte en förklaring

Återföreningen

"De vi är" - s. 97 - 111

Om novellen

Återföreningen skildrar ett möte där gamla minnen, relationer och roller väcks till liv. Under ytan handlar berättelsen om människans behov av att bli sedd, bekräftad och känna att man har betydelse för andra. Novellen väcker frågor om självbild, längtan efter uppskattning och hur mycket av vårt värde vi låter andra människor avgöra.

Novellen ger möjlighet att arbeta med

- läsförståelse och textanalys
- teman, motiv och symbolik
- berättartekniska grepp, såsom **inre monolog** och **att lita på läsaren**
- muntliga litteratursamtal och diskussioner
- kreativt och analytiskt skrivande
- **bekräftelse, självkänsla, relationer och självbild**

Återföreningen

“De vi är” - s. 97 - 111

Förförståelse

a) Ett av novellens teman är bekräftelse. Vad betyder ordet? Varför tror du att människor har ett behov av att bli sedda och bekräftade av andra?

Förslag: Låt eleverna först skriva ner tre situationer där människor kan känna sig bekräftade. Jämför sedan i par och diskutera i helklass. Handlar bekräftelse alltid om beröm, eller kan den visas på andra sätt?

b) Finns det någon skillnad mellan att vilja bli omtyckt och att vilja bli bekräftad? Hur tänker du?

c) Novellen heter Återföreningen. Vad kan en återförening väcka för känslor och förväntningar? Vad tror du att människor hoppas på när de träffar personer de inte sett på länge?

Återföreningen

”De vi är” - s. 97 - 111

Läsförståelse

På raderna

1. Var utspelar sig berättelsen?
2. Vem är det som huvudpersonen hoppas på att få träffa under kvällen?
3. Ge exempel på något som händer under återföreningen och som påverkar huvudpersonens tankar eller känslor.
4. Hur slutar novellen?

Mellan raderna

1. Hur märks det att huvudpersonen längtar efter bekräftelse, även när det inte skrivs ut direkt? Ge exempel ur texten.
2. Hur påverkar huvudpersonens egna tankar sättet hon tolkar människorna omkring sig?
3. Vad får du för intryck av relationen mellan huvudpersonen och den person hon hoppas få träffa? Vad i texten får dig att tänka så?
4. Vad är det som förändras hos huvudpersonen mot slutet av novellen? Vad i texten får dig att tänka så?

Bortom raderna

1. Hur tolkar du huvudpersonens möte med Danne? Får hon den bekräftelse hon längtat efter, eller händer något annat? Motivera med exempel ur texten.
2. Varför tror du att författaren låter oss följa huvudpersonens tankar så nära? Hur påverkar det din upplevelse av berättelsen?

Återföreningen

”De vi är” - s. 97 - 111

Berättarteknik

Författarens verktyg – Inre monolog

En inre monolog låter läsaren följa en karaktärs tankar och känslor. I *Återföreningen* får vi uppleva berättelsen genom huvudpersonens inre resonemang.

Fundera:

- Hur påverkar det din bild av huvudpersonen att du får följa hennes tankar?

Kontrasten mellan det yttre och inre

Utåt består *Återföreningen* av vanliga samtal, leenden och artigt småprat. Inuti huvudpersonen pågår samtidigt en helt annan berättelse, fylld av funderingar, tvivel och hopp. Kontrasten mellan det som syns och det som känns skapar mycket av berättelsens spänning.

Fundera:

- Hittar du exempel där huvudpersonen visar något annat än det hon egentligen tänker? Hur påverkar det din bild av situationen?

Att lita på läsaren

Vi får bara följa huvudpersonens tankar. Därför vet vi aldrig säkert vad de andra personerna egentligen tänker eller känner. Författaren lämnar utrymme för läsarens egna tolkningar.

Fundera:

Finns det någon situation där du tror att huvudpersonen kan ha misstolkat det som hände? Vad fick dig att tänka så?

De vi är
Kim Karlsson

Återföreningen

"De vi är" - s. 97 - 111

Diskussionsfrågor

Förslag: Låt eleverna diskutera frågorna i par eller mindre grupper och motivera sina resonemang och ge exempel från novellen. Betona att det sällan finns ett rätt svar - det viktiga är att de kan förklara hur de tänker.

1. Alla människor behöver bekräftelse, men på olika sätt.
Varför tror du att behovet av att bli sedd och uppskattad är så starkt?
2. Varför jämför vi oss så ofta med andra?
Hur kan sådana jämförelser påverka vår självkänsla?
3. Tror du att människor förändras mest av hur andra ser på dem, eller av hur de ser på sig själva? Hur tänker du?
4. Hur kan vi visa uppskattning och bekräftelse i vardagen utan att det handlar om prestationer eller framgångar?

Återföreningen

“De vi är” - s. 97 - 111

Skrivuppgift

Inre monolog - exempel ur novellen:

1. Tankarna tolkar omvärlden

I novellen får läsaren veta vad huvudpersonen tänker om människorna omkring sig. Samtidigt vet vi inte om hennes tolkningar stämmer.

2. Tankarna skapar spänning

Det är inte de yttre händelserna som gör berättelsen spännande, utan huvudpersonens funderingar, förväntningar och osäkerhet.

3. Tankarna förändras

Mot slutet förändras huvudpersonens sätt att tänka om det som händer. Därför förändras också läsarens bild av berättelsen.

Återföreningen

"De vi är" - s. 97 - 111

Skrivuppgift

Låt läsaren följa huvudpersonens tankar

Syfte

Att öva på att:

- använda inre monolog
- låta läsarens förståelse växa genom huvudpersonens tankar
- skapa kontrast mellan det som händer utåt och det som pågår inuti
- låta läsaren själv tolka situationen

Del 1: Förberedelse – en vardaglig situation

Vilka vardagliga situationer kan väcka många tankar och känslor?

Exempel:

- en återträff
- en första dejt
- ett utvecklingssamtal
- en fest
- att vänta på någon
- ett viktigt telefonsamtal
- att träffa någon man inte sett på länge

Poängtera: Händelsen behöver inte vara dramatisk. Det är huvudpersonens tankar som gör berättelsen intressant.

Del 2: Modell – kort exempeltext

"Jag vinkade och log när hon kom fram. Hon log tillbaka. Ett snabbt, ointresserat leende. Eller inbillade jag mig? Hon frågade hur jag mådde, precis som man brukar göra. Hennes blick sökte sig mot en punkt vid sidan om mig. Jag svarade att allt var bra. Egentligen ville jag fråga om hon ens kom ihåg mig över huvud taget...."

**Läsaren får följa huvudpersonens tankar,
men vet inte om tolkningarna stämmer.**

Återföreningen

”De vi är” - s. 97 - 111

Skrivuppgift

Del 3: Huvuduppgift – eleverna skriver egen text

Uppgift

Skriv en kort berättelse (ca 400 ord) där läsaren får följa huvudpersonens tankar under ett möte med en annan människa.

Ramar

- Berättelsen ska utspela sig under en vardaglig situation.
- Låt huvudpersonen tänka mer än vad hen säger.
- Visa att det finns en skillnad mellan det som händer utåt och det som pågår inuti.
- Låt läsaren själv avgöra om huvudpersonens tolkningar är rätt eller fel.
- Avsluta berättelsen utan att förklara allt.

Ordbank som stöd i skrivandet

Ord och uttryck för tankar:

kanske – undrar – tänk om – jag inbillade mig – det kändes som – jag fick en känsla av
– plötsligt slog det mig – jag kunde inte låta bli att tänka

Verb:

fundera – tveka – hoppas – oroa sig – minnas – tolka – undra – lägga märke till

Startmeningar:

Jag hann tänka att...

Det kändes som om...

Kanske var det bara jag som...

Jag visste inte om...

Jag log, men...

Ingen kunde ana att...

Extra utmaning

För dig som vill eller hinner mer:

- Låt läsaren först tro en sak, men ge senare detaljer som gör att situationen kan tolkas på ett annat sätt.
- Låt huvudpersonen misstolka någon annan – eller låt det förbli oklart om det verkligen är en misstolkning.
- Skapa en tydlig kontrast mellan det som sägs högt och det som huvudpersonen tänker.

Förloppet

"De vi är" - s. 113 - 141

Om novellen

Förloppet skildrar en människa som gradvis tvingas konfrontera en förändring som är svår att acceptera. Genom ett lågmält och vardagsnära berättande utforskar novellen hur förnekelse kan fungera som ett sätt att skydda sig från en smärtsam verklighet. Samtidigt väcker den frågor om identitet: Vem är vi när vi inte längre kan göra det som länge har definierat oss? Novellen bjuder in till samtal om förändring, självkänsla och människans behov av att hålla fast vid sin självbild.

Novellen ger möjlighet att arbeta med

- läsförståelse och textanalys
- teman, motiv och symbolik
- berättartekniska grepp, såsom **karaktärsutveckling** och **förändringskurva**
- muntliga litteratursamtal och diskussioner
- kreativt och analytiskt skrivande
- **identitet, förändring, förnekelse och människans behov av mening**

Förloppet

"De vi är" - s. 113 - 141

Förförståelse

a) En del människor identifierar sig starkt med sitt yrke, sitt intresse eller sin passion. Varför tror du att det kan bli en så viktig del av vem man är?

Förslag: Låt eleverna fundera enskilt först och diskutera sedan i par. Kan en människa vara mer än det hen gör/presterar?

b) Hur tror du att det känns när man inte längre kan göra något som länge varit en viktig del av vem man är?

c) Ibland märker vi inte eller vill inte acceptera att något har förändrats. Varför tror du att människor ibland förnekar sådant som egentligen är sant?

d) Novellen heter Förloppet. Vad får titeln dig att tänka på? Vad skulle ett "förlopp" kunna vara?

Förloppet

"De vi är" - s. 113 - 141

Läsförståelse

På raderna

1. Var arbetar huvudpersonen?
2. Vilka förändringar märker huvudpersonen i sin vardag som gör det svårare att fortsätta leva som tidigare? Ge exempel ur texten.
3. Hur reagerar huvudpersonen när omgivningen försöker hjälpa eller ifrågasätta honom?
4. Hur slutar novellen?

Mellan raderna

1. Hur märks det att huvudpersonen har svårt att acceptera sin nya situation?
Ge exempel ur texten.
2. Varför tror du att arbetet har blivit en så viktig del av huvudpersonens identitet?
3. Vilka små händelser eller detaljer visar att huvudpersonen långsamt börjar förändras?
Ge exempel ur texten.
4. Vilken bild försöker huvudpersonen upprätthålla av sig själv?
Vad i texten får dig att tänka så?

Bortom raderna

1. Novellen handlar om mer än att förlora ett arbete. Vad tror du att författaren vill säga om människans identitet och behov av mening?
2. Hur tolkar du novellens slut? Tycker du att huvudpersonen har accepterat sin nya situation, eller har förändringen bara börjat? Motivera med exempel ur texten.
3. Hur påverkar det berättelsen att förändringen sker långsamt, genom små vardagliga händelser, i stället för genom en dramatisk vändpunkt?

Förloppet

”De vi är” - s. 113 - 141

Berättarteknik

Författarens verktyg – Förändringskurvan

Alla berättelser handlar inte om stora händelser. I många noveller är det i stället huvudpersonen som förändras. Förändringen kan ske långsamt och nästan omärkligt - både för huvudpersonen och för läsaren. Läsaren får följa små tankar, handlingar och val som tillsammans visar att något håller på att förändras.

Fundera:

- Vid vilken punkt tycker du att huvudpersonen börjar förändras?

Små händelser får stor betydelse

I Förloppet består berättelsen av vardagliga situationer. Var för sig kan de verka obetydliga, men tillsammans visar de hur huvudpersonen gradvis närmar sig en ny insikt.

Fundera:

- Finns det någon liten händelse i berättelsen som du tycker blir viktigare ju mer du tänker på den? Varför?

Karaktärsutveckling – i små steg

En novell behöver inte visa att huvudpersonen har löst sina problem. Ibland får läsaren bara se början på en förändring.

Fundera:

- Varför tror du att författaren väljer att låta berättelsen sluta mitt i huvudpersonens förändring, i stället för när allt är löst?

Förloppet

"De vi är" - s. 113 - 141

Diskussionsfrågor

Förslag: Låt eleverna diskutera frågorna i par eller mindre grupper och motivera sina resonemang och ge exempel från novellen. Betona att det sällan finns ett rätt svar - det viktiga är att de kan förklara hur de tänker.

1. Många människor beskriver sig själva genom sitt yrke, sina studier eller sina intressen. Vad händer med vår identitet när vi inte längre kan göra det som tidigare definierat oss?
2. Förnekelse kan ibland skydda oss från sådant som känns för svårt att ta in. När tror du att förnekelse kan hjälpa en människa, och när riskerar den att bli ett hinder?
3. Livet förändras ständigt. Vilka egenskaper eller relationer tror du är viktiga att hålla fast vid när omständigheterna förändras?
4. Hur kan vi stötta en människa som kämpar med att acceptera en stor förändring i livet, utan att ta ifrån henne hopp eller självständighet?

Förloppet

”De vi är” - s. 113 - 141

Skrivuppgift

En karaktär i förändring – exempel ur novellen

I *Förloppet* sker den största förändringen inte i det som händer omkring huvudpersonen, utan inom honom. Författaren visar förändringen steg för steg genom små tankar, handlingar och detaljer. Läsaren märker gradvis att något håller på att förändras, även om huvudpersonen länge försöker hålla fast vid sin gamla bild av sig själv.

1. Hålla fast

I början försöker huvudpersonen fortsätta som vanligt. Han vill inte riktigt se eller acceptera att något har förändrats.

Ord och uttryck som passar här:

hålla fast – förneka – övertyga sig själv – fortsätta – låtsas – tveka

2. Sprickor i det invanda

Efter hand händer små saker som gör det svårare att hålla fast vid den gamla bilden. Förändringen sker inte på en gång, utan genom flera små ögonblick.

Ord och uttryck som passar här:

ana – inse – tveka – märka – stanna upp – ifrågasätta

3. Ett första steg

Mot slutet sker ingen dramatisk vändning. I stället gör huvudpersonen något litet som visar att något inom honom har förändrats.

Ord och uttryck som passar här:

våga – släppa taget – acceptera – välja – pröva – gå vidare

Fundera tillsammans:

- Hur kan en liten handling visa att en människa har förändrats?
- Måste en förändring alltid vara stor för att vara betydelsefull?

Förloppet

"De vi är" - s. 113 - 141

Skrivuppgift

Visa hur en människa förändras

Syfte

Att öva på att:

- skildra en karaktärs inre utveckling
- visa förändring genom handlingar och detaljer
- skriva utan att förklara allt direkt
- låta en liten händelse få stor betydelse

Del 1: Förberedelse – en förändring

Vilka förändringar kan vara svåra att acceptera?

Exempel:

- att inte längre kunna utöva en sport
- att flytta från en plats man tycker om
- att växa ifrån en vän
- att avsluta ett stort intresse
- att börja på en ny skola
- att kroppen förändras
- att förlora ett arbete eller en viktig roll
- något annat som förändrar hur man ser på sig själv

Förslag: Låt eleverna brainstorma enskilt eller i par

Poängtera: Berättelsen behöver inte handla om en stor livskris. Även små förändringar kan påverka en människas identitet.

Del 2: Modell – kort exempeltext

"Jag ställde fortfarande fotbollsskorna vid dörren varje kväll. Snörena var rena och knutna, precis som alltid. Ibland tog jag upp dem och drog handen över lädret. Sedan ställde jag tillbaka dem igen. En morgon lade jag dem längst in i garderoben. Dörren stod öppen en stund innan jag stängde den."

**Texten säger aldrig att huvudpersonen har accepterat förändringen.
Läsaren får förstå det genom handlingen.**

De vi är
Kim Karlsson

Förloppet

"De vi är" - s. 113 - 141

Skrivuppgift

Del 3: Huvuduppgift – eleverna skriver egen text

Uppgift

Skriv en kort berättelse (ca 400 ord) där huvudpersonen långsamt förändras.

Ramar

- Visa att huvudpersonen håller fast vid något i början.
- Låt små händelser eller detaljer steg för steg påverka huvudpersonen.
- Skriv inte ut exakt när förändringen sker – låt läsaren upptäcka den.
- Avsluta med en liten handling som visar att något har förändrats.

Ordbank som stöd i skrivandet

Ord som visar förändring:

först – till en början – efter hand – så småningom – till slut

Verb:

tveka – hålla fast – släppa – inse – märka – välja – våga – acceptera – lämna

Startmeningar:

Förut brukade jag alltid...

Jag märkte inte först att...

Efter hand...

Något kändes annorlunda...

Den här gången...

När jag gick därifrån...

Extra utmaning

För dig som vill eller hinner mer:

- Låt förändringen ske utan att huvudpersonen själv märker den direkt.
- Använd ett återkommande föremål eller en plats som speglar utvecklingen.
- Avsluta med en mycket liten handling som får stor betydelse.

Den andra andningen

“De vi är” - s. 143 - 164

Om novellen

Den andra andningen skildrar en människa som gradvis börjar frigöra sig från en destruktiv relation. Genom ett lågmält och vardagsnära berättande utforskar novellen hur psykiskt våld kan bryta ner en människas självkänsla och handlingskraft, men också hur små steg kan leda mot frihet. Samtidigt väcker berättelsen frågor om identitet, mod och människans förmåga att börja om. Novellen bjuder in till samtal om psykiskt våld, frigörelse och vad som krävs för att återerövra sitt eget liv.

Novellen ger möjlighet att arbeta med

- läsförståelse och textanalys
- teman, motiv och symbolik
- berättartekniska grepp, såsom **vändpunkter** och **berättelsens uppbyggnad**
- muntliga litteratursamtal och diskussioner
- kreativt och analytiskt skrivande
- **psykiskt våld, destruktiva relationer, frigörelse och människans behov av självbestämmande**

Den andra andningen

"De vi är" - s. 143 - 164

Förförståelse

a) Vad innebär det att vara fri? Finns det tillfällen då en människa kan känna sig ofri, även om ingen håller henne fast?

Förslag: Låt eleverna först fundera enskilt och skriva ner några tankar. Diskutera sedan i par innan ni lyfter frågan i helklass. Kan frihet handla om mer än att kunna göra vad man vill?

b) Psykiskt våld syns inte alltid utåt. Vad tror du att psykiskt våld kan innebära? Hur kan det påverka en människas självkänsla?

c) Varför kan det vara svårt att lämna en relation som inte är bra, även om man vet att man mår dåligt i den?

d) Novellen heter Den andra andningen. Vad får titeln dig att tänka på? Vad skulle en "andra andning" kunna betyda, både bokstavligt och bildligt?

Den andra andningen

”De vi är” - s. 143 - 164

Läsförståelse

På raderna

1. Vad får vi veta om huvudpersonens tidigare relation?
2. Vad händer när huvudpersonen träffar Sanna?
3. Hur slutar novellen?

Mellan raderna

1. Hur märks det att huvudpersonen fortfarande påverkas av sin tidigare relation, trots att den är över? Ge exempel ur texten.
2. På vilka sätt hjälper Jonas huvudpersonen att börja se på sig själv med nya ögon?
3. Varför tror du att huvudpersonen tvekar innan han går fram till Sanna?
4. Vad är det som förändras hos huvudpersonen mot slutet av novellen?
Vad i texten får dig att tänka så?

Bortom raderna

1. Novellen handlar om frigörelse. Vad tror du att huvudpersonen behöver bli fri från och varför är det så svårt?
2. Hur tolkar du novellens slut? Vad tror du att den sista scenen säger om huvudpersonens framtid? Motivera med exempel ur texten.
3. Hur påverkar det berättelsen att den stora förändringen sker genom flera små steg i stället för genom en enda dramatisk händelse?

Den andra andningen

”De vi är” - s. 143 - 164

Berättarteknik

Författarens verktyg – Vändpunkter

I många berättelser finns en vändpunkt – ett ögonblick då berättelsen tar en ny riktning. Det behöver inte vara en dramatisk händelse. Ibland är det en tanke, ett beslut eller en liten handling som gör att huvudpersonen börjar se på sig själv eller sin situation på ett nytt sätt. I *Den andra andningen* sker förändringen inte på en gång. Författaren låter i stället flera små händelser leda fram till ett ögonblick då huvudpersonen vågar göra ett val som förändrar berättelsens riktning.

Fundera:

- Vilket ögonblick tycker du är berättelsens vändpunkt? Vad är det som gör att berättelsen förändras just där?
- Finns det flera vändpunkter i novellen, tycker du? Berätta hur du tänker.

Efter vändpunkten

En vändpunkt betyder inte att alla problem försvinner. Ofta visar den bara att huvudpersonen har börjat röra sig åt ett nytt håll. Läsaren får själv föreställa sig vad som händer sedan.

Fundera:

- Hur hade berättelsen förändrats om huvudpersonen aldrig hade tagit det där första steget?

Den andra andningen

"De vi är" - s. 143 - 164

Diskussionsfrågor

Förslag: Låt eleverna diskutera frågorna i par eller mindre grupper och motivera sina resonemang och ge exempel från novellen. Betona att det sällan finns ett rätt svar - det viktiga är att de kan förklara hur de tänker.

1. Psykiskt våld kan vara svårt att upptäcka, både för den som utsätts och för omgivningen. Varför tror du att det är så? Vilka tecken kan vara viktiga att uppmärksamma?

2. Novellen skildrar en relation där mannen är den som utsätts för psykiskt våld. Varför tror du att det perspektivet syns mer sällan? Hur kan våra föreställningar om kön påverka hur vi ser på offer och förövare?

3. Vad kan få en människa att stanna kvar i en relation där hen inte mår bra? Vad tror du kan ge någon mod att lämna?

4. Hur kan en vän, familjemedlem eller annan person göra skillnad för någon som lever i en destruktiv relation? Finns det något man bör tänka på om man vill hjälpa?

Den andra andningen

”De vi är” - s. 143 - 164

Skrivuppgift

Vändpunkten – exempel ur novellen

I *Den andra andningen* sker den största förändringen inte genom en dramatisk händelse, utan genom ett litet beslut. Författaren visar hur huvudpersonen steg för steg börjar frigöra sig från en relation som begränsat honom. När berättelsen når sin vändpunkt börjar huvudpersonen göra andra val än tidigare. Det är inte alltid omgivningen som förändras, utan människans sätt att tänka eller agera som tar en ny riktning.

1. Något håller huvudpersonen tillbaka

I början tvekar huvudpersonen. Han tvivlar på sig själv och påverkas fortfarande av det som någon annan har fått honom att tro.

Ord och uttryck som passar här:

tveka – tvivla – anpassa sig – backa – undvika – hålla tillbaka

2. Vändpunkten

Efter hand händer något som får huvudpersonen att stanna upp och göra ett annat val än tidigare. Det behöver inte vara en stor händelse. Det viktiga är att valet förändrar berättelsens riktning.

Ord och uttryck som passar här:

bestämma sig – våga – välja – säga ifrån – ta ett steg – släppa taget

3. En ny riktning

Mot slutet är inte allt löst. Men huvudpersonen har tagit ett första steg mot något nytt. Läsaren förstår att berättelsen fortsätter även efter sista raden.

Ord och uttryck som passar här:

fortsätta – börja om – hoppas – lita på sig själv – gå vidare – möta

Fundera tillsammans:

- Vad är det som gör att en liten handling kan bli en berättelses viktigaste ögonblick?

Den andra andningen

"De vi är" - s. 143 - 164

Skrivuppgift

Skriv en berättelse med en tydlig vändpunkt

Syfte

Att öva på att:

- bygga upp en berättelse mot en vändpunkt
- visa hur en människa förändras genom ett beslut eller en handling
- låta små händelser leda fram till något avgörande

Del 1: Förberedelse – ett avgörande ögonblick

Vilka små händelser kan förändra en människas liv?

Exempel:

- att säga ja när man egentligen vill säga nej
- att våga säga ifrån
- att be om hjälp
- att lämna något bakom sig
- att förlåta någon
- att erkänna ett misstag
- att våga börja om
- något annat som förändrar berättelsens riktning

Poängtera: Vändpunkten behöver inte vara dramatisk. Det viktiga är att huvudpersonen gör något annorlunda än tidigare.

Del 2: Modell – kort exempeltext

"Jag stod kvar med handen vilande på dörrhandtaget som så många gånger förr. Vägde. Förflyttade vikten från höger till vänster ben. Rösterna hördes fortfarande där inne. Tidigare hade jag alltid vänt om. Den här gången tog jag ett djupt andetag och öppnade dörren."

Texten förklarar inte varför handlingen är viktig. Läsaren får själv förstå att något har förändrats.

Den andra andningen

”De vi är” - s. 143 - 164

Skrivuppgift

Del 3: Huvuduppgift – eleverna skriver egen text

Uppgift

Skriv en kort berättelse (ca 400 ord) där huvudpersonen når en tydlig vändpunkt.

Ramar

- Visa vad som håller huvudpersonen tillbaka i början.
- Låt små händelser steg för steg leda fram till vändpunkten.
- Låt vändpunkten bestå av ett beslut eller en handling.
- Skriv inte ut att huvudpersonen har förändrats - låt läsaren förstå det genom berättelsen.
- Avsluta berättelsen kort efter vändpunkten.

Ordbank som stöd i skrivandet

Ord som visar förändring:

först – efter hand – till slut – plötsligt – den här gången – därefter

Verb:

tveka – välja – våga – säga – lämna – stanna – öppna – möta – fortsätta

Startmeningar:

Förut brukade jag alltid...

Jag visste inte om jag skulle...

Den här gången...

Jag tog ett steg...

Något förändrades när...

När jag gick därifrån...

Extra utmaning

För dig som vill eller hinner mer:

- Låt läsaren själv upptäcka var berättelsens vändpunkt finns.
- Låt en mycket liten handling förändra hela berättelsens riktning.
- Avsluta berättelsen precis efter vändpunkten, utan att berätta vad som händer sedan.

Arbeta vidare med novellsamlingen

Återkommande teman

Trots att novellerna handlar om olika människor och olika livssituationer återkommer flera teman genom hela samlingen. Ensamhet, sorg, skam, tillhörighet, bekräftelse, förnekelse och frigörelse tar sig olika uttryck, men väcker ofta liknande frågor om identitet, relationer och människans behov av att bli sedd.

Diskutera:

- Vilka teman tycker du återkommer i flera noveller?
- Finns det någon huvudperson som hade förstått en annan huvudperson särskilt väl?
- Vilket tema berörde dig mest? Varför?

Jämför huvudpersonerna

Huvudpersonerna är olika, men de står alla inför något som förändrar deras liv. De tvingas fatta beslut, ompröva sig själva eller hitta nya sätt att gå vidare.

Diskutera:

- Vilken huvudperson förändras mest under berättelsen? Motivera.
- Vilken förändring sker långsamt? Vilken sker snabbt? Förklara hur du tänker.
- Finns det någon huvudperson som aldrig riktigt förändras? Vem och varför tänker du så?
- Vilken huvudperson skulle du helst vilja samtala med? Vad skulle du säga till hen?

Arbeta vidare med novellsamlingen

Berättartekniska vektyg

Novell

Den sjätte bananen

Kärnan

Matchen

Mellanrummet

Återföreningen

Förloppet

Den andra andningen

Berättartekniskt fokus

Symbolik

Berättarperspektiv

Tillbakablickar

Gestaltning

Inre monolog

Förändringskurva

Vändpunkt

Fundera:

- Vilket berättargrepp gjorde starkast intryck på dig?
- Vilket grepp tycker du var roligast att prova i ditt eget skrivande? Berätta varför.

Arbeta vidare med novellsamlingen

Den röda tråden

Under arbetet med novellerna har ni mött människor som på olika sätt försöker hitta sin plats i livet. Någon längtar efter att bli sedd. Någon bär på sorg. Någon skäms över sitt förflutna. Någon försöker börja om. Berättelserna är olika, men de påminner oss om något gemensamt: att människor behöver bli lyssnade på, förstådda och bemötta med respekt.

Fundera:

- Har någon novell förändrat ditt sätt att tänka om människor?
- Har någon huvudperson stannat kvar hos dig? Varför?
- Finns det något du tar med dig från arbetet med novellerna?

Frukterna som återkommande symboler

Genom hela novellsamlingen återkommer olika frukter. I varje novell får ett vardagligt föremål en symbolisk betydelse och blir en del av berättelsen. Frukterna fungerar inte som färdiga symboler med ett enda rätt svar, utan får sin mening genom huvudpersonens erfarenheter och det sammanhang de förekommer i.

Fundera:

- Vilken betydelse får frukten i respektive novell?
 - Hur förändras symbolens betydelse under berättelsens gång?
 - Finns det någon gemensam tanke som binder samman alla frukterna?
- Förklara hur du tänker.

Tack!

Tack för att du har valt att använda *De vi är* i din undervisning.

Förhoppningen är att novellerna och lärarhandledningen inte bara ska bidra till litterära samtal, utan också skapa utrymme för reflektion, igenkänning och möten mellan människor.

För mig är det fantastiska med att vara människa att vi är olika men samtidigt lika. Vi har alla olika erfarenheter men innerst inne bär vi på samma känslor och behov. Om det är något jag tror kan förena oss människor, så är det just det.

Kim Karlsson

Mer material

Klicka **här** för att:

- läsa mer om och beställa "*De vi är*".
- kontakta mig med undringar eller förfrågningar om exempelvis författarbesök eller workshops i kreativt skrivande. Jag arbetar själv som lärare på heltid, så mina möjligheter till detta är dock lite begränsade.